

Fred Kistenkas

TEELTVERBOD

Foto Hans van den Bos, Bostoebeeld

Dure boeken, saai teksten en extra lessen, maar soms leerde je ook wel wat nuttigs op het gymnasium. Wat dacht u van deze oneliner van Horatius: *naturam expellas furca, tamen usque recurret*.¹ Verdrijf de natuur met de landbouw (letterlijk staat er zoiets als: met de hooivork), toch komt ze steeds weer terug. Klopt misschien voor het onkruid in uw moestuin, maar geldt niet voor de gangbare landbouw in Nederland. De natuur die zij verdreven heeft, komt niet terug. Tenzij we die landbouw gaan verduurzamen. Steeds meer gemeenten komen op de Wageningse campus langs met de vraag hoe zij een bijdrage aan die landbouwtransitie kunnen leveren. Met name ook rond natuurgebieden. Minder bestrijdingsmiddelen en minder mest rond hun bossen en andere kwetsbare natuur. Gemeenten zijn echter juridisch niet bevoegd om iets over bestrijdingsmiddelen, mest en daarmee over de teeltwijze te zeggen. Via een pachtcontract kun je soms dan nog wel iets afspreken, maar dat is slechts een privaatrechtelijke weg; die geldt altijd alleen maar tussen de contractspartijen en is vaak ook nog beperkt naar tijd, zeker bij tijdelijke jaarcontractjes.

1 Horat., Epist. 1, 10, 24. De Fransen zeggen: chassez le naturel, il revient au galop.

Het publiekrecht daarentegen geldt voor iedereen en voor onbepaalde tijd, maar via een bestemmingsplan of een gemeentelijke verordening wordt het erg lastig voor de gemeente om bijvoorbeeld bollenteelt, lelieteelt of uienteelt te verbieden. Landbouworganisaties zullen wijzen op de meststoffenwetgeving en de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb), die beide alleen maar de centrale overheid bevoegdheden geeft en dus niet de decentrale overheidslagen als een gemeente. Gemeentelijke aanscherping van landelijke mest- of bestrijdingsmiddelennormen mag dus wettelijk niet. Ik snap ook wel dat gemeenten niet door het rijksbeleid heen mogen fietsen, maar aanscherping en aanvulling van die landelijke normen door de raad (dus met inachtneming van de landelijke regels) mag dus ook al niet...

Landbouwbeperkende planregels in een gemeentelijk bestemmingsplan sneuvelden bij de rechter altijd al gauw op het criterium van 'goede ruimtelijke ordening', waarbij dan doorgaans ook gewezen wordt op het feit dat het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen (en daarmee in feite dus ook de teeltkeuze en landbouwmethode) door de wet niet aan gemeenten gedelegeerd is.² Dat klopt want de Meststoffenwet (Mstw) en de Wgb delegeren geen aanscherpende bevoegdheden naar lagere overheden. Een gemeente mag zichzelf dus niet 'glyfosaatvrije gemeente' noemen en mag ook niet lelie- of bollenteelt verbieden. Wordt dat met die mooie en integrale Omgevingswet nu anders? Neen, want die Mstw en Wgb zijn buiten die mooie integraliteit van die Omgevingswet gelaten en geven weer alleen de rijksoverheid bevoegdheden. Dat blijft dus zo. Wel wordt 'bodem' nu ook expliciet genoemd als reguleerbaar onderdeel van de fysieke leefomgeving, maar of dat dan een nieuw haakje wordt voor gemeentelijke teeltverboden is ongewis. Ik denk dat de rechter weer zal wijzen op die specifieke wetgeving rond mest en bestrijdingsmiddelen en een specifieke wet gaat boven een generieke wet als de Omgevingswet.

Er komt nog iets bij: sinds de toeslagenaffaire is de bestuursrechter strenger geworden op de overheid. Dus ook op de gemeenteraad. Die moet nu nog uitgebreider haar besluiten onderbouwen. De belangen van de burger en dus ook de boer mogen niet onevenredig geschaad worden in relatie tot het algemeen belang dat de overheid dient. In jargon: toetsing aan het evenredigheidsbeginsel. Het was dus al schier ondoenlijk, maar het wordt dus nog moeilijker voor gemeenten om wat te doen voor burgers, beheerders en natuurorganisaties die zich ergeren aan glyfosaat of teveel mest aan hun bos- of duinrand. Zeker zolang de Mstw en Wgb niet aangepast worden en ook nog eens angstvallig buiten die zogenaamd integrale Omgevingswet gehouden worden. Moet dat niet anders, nu Horatius' gezegde niet voor de Nederlandse gangbare landbouw geldt?

fred.kistenkas@wur.nl

2 Basisarrest: RvS 8 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1558 op www.raadvanstate.nl